

ВИДАВНИЦТВО "НАША КУЛЬТУРА" ч. 7.

Митрополит ІЛАРІОН:

**БЕРЕЖІМО
ВСЕ СВОЄ РІДНЕ!**

Видання третє.

Вінніпег. Митрополитальний Собор. 1947

ВИДАВНИЦТВО "НАША КУЛЬТУРА" ч. 7.

Митрополит ІЛАРІОН:

**БЕРЕЖИМО
ВСЕ СВОЄ РІДНЕ!**

diasporiana.org.ua

Видання третє.

Вінніпег. Митрополитальня 1947

Printed in Canada by
The Christian Press, Limited, Winnipeg, Manitoba.

До тебе, український народе в розсіянні, це щире Слово моє. Шалений буревій схопився на твоїй нещасливій Батьківщині, і розвіяв дітей її, немов осінній вітер пов'яле листя восени. І по цілому світі немає закутини, де не пробували б недолею вигнані українці, в більшому чи в меншому скупченні. Проте й на чужині скрізь вони пам'ятають про свою незабутню Батьківщину, про свою Матір Україну, що кривавиться в недолі.

До тебе, український народе в Канаді, що став тут уже канадійським горожанином, але хочеш духом своїм в'язатися з Рідною Землею, це щире Слово моє.

До всіх вас, українці в розсіянні, моє батьківське Архипастирське благання: Бережімо все своє рідне!

1. .Бережімо всі свої рідні звичаї!

За Законом Мойсеевим кожна дитина чоловічої плоті мусіла бути обрізана на 8-ий день по своєму народженні (Буття 17,12; Левит 12,3), і тоді давалося їй відповідне ім'я. І Свята Євангелія розповідає нам, що земні Родителі Христові, Йосип та Марія, старанно виконали цього звичая свого народу — й обрізали новонароджену Дитину. "Коли виповнилось вісім день, щоб обрізати Його — розповідає Євангелист Лука (2,21) — то Ісусом на-

звали Його, як був Ангол назвав, перше ніж Він у лоні зачався". На пам'ять цього християнська Церква ще з перших віків свого життя встановила окреме Свято — Свято Обрізання чи Найменування Господа нашого Ісуса Христа. Свято це дуже давнє, — про нього згадується вже в християнських пам'ятках IV-го віку.

Христові Родителі взагалі старанно виконували звичаї свого народу. Той же Євангелист Лука розповідає ще (2,22), що "коли — за Законом Мойсея — минулися дні їх очищення, то до Єрусалиму Його принесли". Це Свято Стрітіння (3 М. 12,2).

Євангелія дає нам багато яскравих прикладів, які ясно свідчать, що й Сам Ісус Христос завжди старанно виконував усі звичаї Свого народу, шанував і любив їх. Він найвиразніше засвідчив про це прилюдно, говорячи: "Не подумайте, ніби то Я руйнувати Закон чи Пророків прийшов, — Я не руйнувати прийшов, а доповнити" (Мт. 5,17). Закон народу — це його віковічні звичаї, це цілий уклад його звичаєвого життя, це все йому рідне, своє, це — вся його душа. І Христос урочисто й прилюдно заявив, що Він не прийшов руйнувати Закона, — Він шанує всі звичаї Свого народу, більше того — Він їх доповняє на краще. І власне цим Христос подав нам повчального приклада, як і ми мусимо ставитися до всіх звичаїв свого рідного народу, — мусимо берегти й шанувати їх, як беріг їх Христос.

Більше того, — Христос зве проклятим народ, який не знає свого Закону, цебто не береже своїх рідних звичаїв: "Проклятий народ, що не знає Закону!" (Ів. 7,49).

Таким чином Христос не відкинув Закону Свого рідного народу, цебто Своїх рідних звичаїв, — навпаки, завжди їх виконував, і Своїм прикладом освятив виконання своїх рідних звичаїв кожній людині, кожному народові. Він, що встановив Нового Заповіта, не відкидав староданих звичаїв Свого Народу, і навіть піддався стародавньому обрізанню, а цим прилюдно пошанував усе, що до Нього було. Бо звичаї народу — це прикметна ознака його, без яких він не може бути окремим народом. І коли народ хоче бути сильним, він обов'язаний берегти все своє рідне.

З Євангелії бачимо, що Христос часто старанно виконував рідні звичаї Свого народу: святкував його Свята, ходив до Єрусалиму в приписаний час, виконував домашні й релігійні звичаї Свого народу й т. ін. Усе це нехай стане нам навчальним прикладом, що й ми всі мусимо старанно берегти звичаї свого рідного народу. В Церкві ми маємо свої рідні обряди, а вдома — рідні звичаї, й ми обов'язані старанно виконувати, шанувати та зберігати їх. Таке береження рідних звичаїв освятив нам Сам Ісус Христос, а на це доказів повно в Євангелії.

Третій Вселенський Собор, що відбувся в

Ефесі в 431 році, в 8 правилі наказав кожній Церкві берегти свої рідні звичаї: “Святому й Вселенському Соборові вгодно, щоб кожна епархія заховувала в чистоті й без перешкоди ті права, які належать їй від початку, на основі звичаю, що здавна закорінився”.

Шануймо ж і ми звичаї свого рідного українського народу, шануймо й заховуймо їх, як Закона свого народу! Завжди міцно пам'ятаймо, що звичаї народні — це його прикметна ознака, яка робить його окремим народом і береже його від розтоплення в морі інших народів, цебто береже його від винародовлення.

Український народе в Канаді, — чи йдеш ти за прикладом Христовим, і вірно бережеш усе своє рідне? Знаю я, ти пильнуєш бути патріотичним, але пам'ятай: основа патріотизму — це береження всього свого рідного. А хто того не береже, або береже недбало, той не патріот. Від Престолу Господнього кличу тебе зрозуміти глибокі Христові слова: “Проклятий народ, що не знає Закону!”

2. Бережімо свою Віру й Церкву.

Усе своє рідне, усе своє наймиліше й найсолюдше, усе своє найближче для кожного з нас зібране в рідній Вірі й Церкві, — і ми обов'язані в найпершій мірі свято берегти їх.

Віра й Церква — це найперша національна ознака всього народу, і власне в них і біля них

тримаються всі істотні національні прикмети народу.

І як сонце стоїть у центрі (осередку) всього нашого природного життя, — воно освічує й гріє нас, так само й рідна Віра з Церквою стоїть у центрі нашого духового життя, і теж гріє й освічує нашу душу. Без сонця припинилося б усе наше земне природне життя, а без Віри з Церквою припинилося б усе наше духове життя, — і людина обернулася б у бездушну звірину.

У кожного народу рідна Віра й рідна Церква — це його душа, це його Свята Святих, найсвятіша Святиня, це те, що йому найрідніше й наймиліше. Хто уникає від сонця, той фізично хиріє й обезсилюється. Так само хто уникає від своєї Віри й Церкви, той хиріє духово, вроджується й стає бездушною звіриною.

Тільки Віра й Церква роблять людину людною, людиною любовною та повновартісною. Тільки в Вірі та в Церкві й біля них людина належно й повно розвивається, й має повний образ та подобу Божу й стає повновартісним громадянином свого народу: любовним, карним, трудящим, а до того ще й обожується, — стає сином Божим.

Ось тому наш найперший обов'язок — міцно триматися своєї батьківської Віри та своєї батьківської Церкви. Хто їх тратить, хто їм зраджує, хто їх міняє на інші, той втрачає саму душу свою, той втрачає все своє рідне, усе своє на-

ціональне, віками набуте, — той втрачає все! . . .

Коли сонце світить, ми часом помічаємо його; коли б же воно погасло, — завмерла б і земля разом з ним, і смертельний холод та вічний морок покрив би її, і все живе загинуло б на землі. Так само було б, коли б ми втратили свою рідну Віру та рідну Церкву, — тоді смертельний холод та вічний морок покрив би нашу душу, і людина духово померла б навіки.

Кожна людина, або й ціла громада, коли кидає свою рідну віру й рідну Церкву й приступає до інших, тим самим кидає й свій рідний народ, щепто зраджує йому. Це найбільша й найтяжча рана своєму народові — зміна Віри й Церкви! Це найдошкульніший удар по рідному народові, удар, який усе тяжко мститися і на зрадниках, і на зраджених. . . .

Свою Віру й Церкву треба любити понад усе, треба любити повним серцем, цілою душею, а берегти їх треба всіма силами, не жалиючи й самого життя свого. Коли татари стали вимагати в Орді від нашого українського Чернігівського князя Михаїла зради батьківської Віри, князь загинув разом зо своїм вірним боярином Хведором 20-го вересня 1246-го року, загинув, але Віри своєї не зрікся. Князь не хотів показати злого прикладу для свого народу, — і волів загинути, ані ж зрадити Вірі своїх батьків. . . . І Церква цих українських мучеників за віру прийняла до свого сонму Святих. Отак треба берегти свою Віру!

Встаровину багато нашого українського на-

роду попадало в полон до татар та турків, але рідко хто з них і на тяжкій чужині зміняв свою Віру! Воліли мучитися в тяжкій неволі, воліли вмирати на голодних галерах та каторгах, але своєї батьківської Віри не кидали. . . . Про це позосталося в нас багато т. зв. Українських Дум, що велично оспівують релігійну міць українського народу та козацтва. Стародавня Віра й рідний народ — це було те, за що віками билися козаки з їх ворогами.

А коли були випадки, що наші слабші духом полоненики чи полонянки таки силою змушені були ставати магометанами, то приймали чужу віру тільки поверховно, а в душі ж полишалися християнами. Згадаймо славу Марусю попівну Богуславку, оспівану в наших Думах, що все ж таки не могла забути свого, й допомогла козакам втекти з неволі. Згадаймо славу свого часу Роксолану, Настю Лісовську, родом десь із Поділля, що в XVI віці попала в турецьку неволю й стала жінкою султана Сулеймана Великого (1520-1566), але Віри своєї не забула й все допомагала своїм.

Християнство заніс в Україну першим ще Святий Апостол Андрій Первозваний, чому й звемо Його Основоположником Української Церкви. Нашу стародавню Віру прийняв з Греції ще наш Святий Князь Володимир Великий у 988 р., і ми її заховали й донесли чистою аж дотепер.

Наша Церква — це Церква Вселенська, що

чисто донесла свою Віру від давніх Апостольських часів аж дотепер.

Наша Вселенська Церква дає право кожному народові творити собі свою національну Церкву, через що Українська Церква добре відповідна для українського народу, бо дає йому всю змогу повно розвиватися на своєму рідному ґрунті.

Любімо свою Віру та Церкву, як наймиліше своє, бож справді нема в нас нічого ближчого й милішого від них! Церква—то наша рідна Мати, що завжди потішить і приголубить нас, як дітей своїх милих. Церква — то наше Сонце, що гріє нас під час холоду душевного. Завжди пам'ятайте, що кому Церква не Мати, тому й Бог не Отець!

3. Любімо свій рідний народ.

Христос самовіддано любив Свій народ і все життя служив йому. Посилаючи Своїх учнів на проповідь, Христос їм наказував: "На путь до поган не ходіть, і до Самарянського міста не входьте, але йдіте радніш до овечок загинулих дому Ізраїлевого!" (Мт. 10, 5—6). Отож, Христос дбає найперше про Свій рідний народ, його спасіння — найближче Йому. Це навчальний приклад і всім нам, щоб ми теж не забували служити найперше своєму рідному народові, щоб потреби свого народу були найближчі для нас.

Дуже навчальний приклад цього самого бачимо й при уздоровленні дочки хананейки (Матвій 15, 21—28). Одна хананейка йшла за Христом і голосила до Нього й казала: "Змилуйся надо мною, Господи, Сину Давидів,—демон тяжко дочку мою мучить!" А Він їй не сказав ані слова. Тоді учні Його, підійшовши, благали Його та казали: "Відпусти Ти її, бо кричить вслід за нами". А Він відповів і сказав: "Я посланий тільки до загинулих овечок дому Ізраїлевого. Не годиться взяти хліб у дітей, і кинуть щенятям" . . . І тільки за велику віру цієї чужинки-хананейки Христос уздоровив дочку її.

Отож, Христос любив усіх людей, але найбільше й найперше — свій рідний народ! Це для нас великий показний приклад, — робімо так і ми! Інтереси й потреби свого народу ставмо на перше місце, як це робив і Христос.

А що то є любити свій народ? Любити — то служити. Хто любить свій народ, той йому служить, служить любовно й самовіддано, ні на що не оглядаючись. Служімо ж і ми своєму народові, як служив Своему народові все життя Своє Сам Христос, служив повсякчасно аж до загину, аж до хреста! Служімо зо щирим серцем та з палкою любов'ю, міцно пам'таючи, що служити Народові — то служити Богові!

З бодем треба сказати, що в Канаді багато таких українців, що не служать своєму рідному народові, але служать чужому. Свій народ

розбитий, поневолений, розп'ятий, а є й такі, що служать власне поневольникам нашим . . . Мої діти заблудлі, — схаменіться, поки час. і станьте в одну лаву рятувати розп'яту Матір рідну! Рідний народ і рідна Батьківщина кличуть вас до спільної праці!

4. Любімо свою рідну землю.

Немає в людини нічого милішого над свою Батьківщину, над свою рідну землю, Де хто народився, де провів свої безтурботні дитячі роки, до тієї землі прив'язується він усією душею своєю на ціле життя. А хто змушений буває відірватися від своєї рідної землі, той мріє завжди про неї, як про святість найбільшу. І багато людей, помираючи на чужині, просять покласти їм у домовину бодай грудочку рідної землі. . .

Рідний народ наш займає свою рідну землю, і цю землю ми обов'язані любити всією душею, й берегти її всіма силами. Бож рідна земля — це те найкраще й наймиліше, що тільки має окрема людина чи окремий народ. Щастя народові, його добре життя й розвиток — тільки на рідній землі. Рідна земля ніколи не забувається, а туга за нею все збільшується, коли нас доля заносить далеко й надовго від неї. Рідна земля — це матінка рідна, що вміє потішити й пригодубити нас. От чому ми свою Україну звемо Ненькою.

Приклад гарячої любові до свого рідного краю подав нам Сам Ісус Христос, що ревно плакав над нещасливою долею Свого святого рідного міста Єрусалима: "Єрусалиме, Єрусалиме, що вбиваєш Пророків та каменуєш посланих до тебе! Скільки разів Я хотів зібрати діти твої, як та квочка збирає під крила курчаток своїх, — та ви не захотіли!" (Матвій 23,37).

У годину розпуки для Єрусалиму при його храмі невідлучно знаходилась разом з іншими 84-літня Пророчиця Анна, що служила Богові денно й нічю постами й молитвами, і вона "славила Бога й говорила про Нього усім, що чекали визволення Єрусалиму" (Лука 2,38). Цебто, вона любила своє рідне місто, й з тугою чекала його визволення, глибоко віруючи в Божу поміч.

Наслідуймо ж цьому всьому й ми, й любімо й бережимо свою рідну землю, як неньку рідну!

5. Бережимо свою рідну мову.

Рідна мова — це мова наших батьків і мова народу, до якого ми належимо. Рідна мова — то найголовніший наріжний камінь існування народу, як окремої нації: без окремої мови нема самостійного народу.

Мова — то серце народу: гине мова — гине народ.

Хто цурається рідної мови, — той у саме

серце ранить свій народ.

Ось через це Святе Письмо суворо наказує кожній людині: “Щоб кожен чоловік був паном у домі своїм, і говорив мовою свого народу!” (Есфир 1,22). Це велика й важлива заповідь, яка наказує всім, а особливо тим, що служать народові, говорити його мовою. Коли говорити, то й любити, шанувати й берегти цю мову.

Мова зв'язана нерозірвально з народом, і коли ми, за Христовим приклад, мусимо любити свій народ, то тим самим мусимо любити й берегти й свою рідну мову, бо без мови народ не може існувати. Безмовний народ — не народ: це м'ясо для народу мовного.

В Святому Писанні розповідається, як славний Неемія, що багато дбав про відродження свого народу, суворо наказував не забувати своєї рідної мови, бо знав її силу й значення для збереження окремішності народу. По Вавилонському полоні юдеї сильно едналися з своїми сусідами, а тому “їхні сини говорили наполовину по-ашдодському, й не вміли говорити по-юдейському, а говорили мовою того чи того народу”. Це лютило Неемію, про що він розповідає: “І докоряв їм, і проклинав їх, і бив декого з них, і рвав їм волосся, і заприсягав їх Богом”, щоб не робили такого... (Неемія 13,24-25). Це й до тебе, український народе в Канаді, оце святе слово!

Христос говорив Своєю рідною арамейською мовою. І в останню хвилину, віддаючи Свого

духа Отцеві, Христос скрикнув на хресті вірша з Псалтиря (22,2) такою Своєю рідною мовою: “Елі, елі,— лама савахтані? (Мт.27,46; Мр.15,34), цебто: “Боже мій, Боже мій, — нащо мене Ти покинув?” І кожна людина, які б мови вона не знала, в останню хвилину, покидаючи цей зрадливий світ, прокаже останнє слово такою своєю наймилішою мовою — мовою рідною. . .

Апостоли так само говорили своєю рідною арамейською мовою, а Св. Петро говорив навіть з галилейською вимовою. Так, коли Петро в час суду над Христом був на подвір'ї Кайяфи, то присутні казали йому: “Ті ти справді з отих. — та й мова твоя виявляє тебе!” (Мт.26,73; пор. Мр. 14,70; Лк. 22,59).

Не цураймося ж і ми своєї рідної мови, як не цурався Свої рідної мови Христос, як не цурались її й Апостоли. Цуратися мови — то цуратися народу, а цуратися народу — то кидати свою Віру та Церкву! Хто свою рідну мову забуває, той у серці Бога не має! Зрадник рідної матерньої мови — то зрадник батьківської Віри та Церкви, який щастя й долі не матиме поміж людьми! . . .

Особливо тяжка й дошкульна зрада рідній мові там, де народ живе серед іншого народу, на чужині. Хто тут зраджує й кидає свою рідну українську мову та переходить на чужу, той легко зрадить і батьківській Вірі й Церкві, і ком. Хай Господь береже вас усіх від такого! вкінці стане безвірним і бездушним перекидь-

Бережімо й мову своєї Церкви такою, якою була вона в нас довгі віки. Ми маємо дві бого-службові мови, з них перша — наша стара бого-службова мова, т. зв. церковнослов'янська мова, а правильніше — староукраїнська, бож вона була в нас і мовою літератури, і мовою освічених класів. Вимова церковно - слов'янського тексту в нас завжди була своя українська, але Росія силою була накинула нам свою російську вимову. Тепер ми цю російську вимову відкинули, як чужу нам, і вернулися до своєї рідної споконвічної української вимови, що довгі століття була в нас.

А по деяких храмах служать у нас і живою українською мовою. Робиться це тому, що Христос заповів Своім учням (Матвій 28,19-20) рознести Його науку, Святу Євангелію, по всьому світові: "Тож ідіть, і навчить всі народи, хрестячи їх у ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа, і навчить х зберігати все те, що Я вам заповів був". А чи можна ж усі народи навчити Божої науки якоюсь однією мовою? Ні, це можна зробити тільки рідною мовою кожного окремого народу, такою мовою, щоб її кожен зрозумів. Ось через це в багатьох Церквах Служби Божі правляться й Євангелію читають таки живою зрозумілою своєю мовою, наприклад у сусідній нам Румунській Церкві.

Апостол Павло навчає про це так само: "В Церкві волію п'ять слів зрозумілих сказати, щоб і інших навчити, - аніж десять тисяч слів (чужою) мовою". (1 Кор. 14,19).

Отже Апостол найясніше наказує, щоб по Церквах служити так, щоб вірні все зрозуміли. Ось через це по деяких Церквах у нас служать українською мовою. Служіння живою українською мовою не ламання своїх стародавніх українських звичаїв, — це те, що Христос зве **доповненням**, коли каже: "Я не руйнувати (Закон) прийшов, а **доповнити**" (Мт. 5,17). В цьому відношенні рідна мова — шлях до Бога.

Отож, бережімо й любімо свою рідну мову! Любімо її в усьому: в книжці, в пісні, в розмові. Ніколи не цураймося своєї рідної мови, де б то не було: чи в себе вдома, чи серед чужих. І не вільно ніде ховатися з рідною мовою, заступаючи її іншою. Рідна мова — то душа народу, і хто цурається її — той душі своєї цурається.

Рідна мова близька й мила кожній людині, і тільки людина з порожнім серцем не чує її матернього тепла та небесної краси. Рідна мова гріє нашу душу божественним огнем, вона брєнить для нас небесними звуками. Ось тому то рідна мова зветься мовою матерньою: це та мова, якою рідна мати співала над нашою колискою наші найперші пісні, що брєнили нам ангольськими звуками, звуками, яких ми ніколи в житті не забуваємо й не забудемо. Ці небесні звуки рідної мови завжди брєнять нам ціле життя неземною музикою, скрашуючи нам наше сіре життя й нагадуючи про небесне. І як любимо ми свою рідну матір, так само ми повинні любити й свою рідну мову, і не тільки любити, але

й шанувати та берегти її.

Блаженна людина, яка рідну мову свою береже та шанує!

Українська молодь у Канаді помітно забуває свою рідну українську мову, і тим стає на дорогу винародовлення. Це загрозовий стан, і до його направи мусять негайно й одностайно стати в першу чергу Церква, а далі все об'єднає громадянство й уся преса. В добрій національній освіті нашої молоді — наша світла будучність, а в її винародовленні — наше смерчання. . . Це загроза значно більша, як її уявляють, а тому від Престолу Господнього кличуть до всієї української молоді: Коли ви забуваєте мову батьків своїх, мову українську, тим у саме серце раните рідний український народ! . . .

6. Бережімо свої рідні пісні.

Український народ здавна вже на цілий світ уславився своєю гарною піснею. Пісня ця не тільки високо художня й високо мелодійна, але завжди глибоко змістовна, пристойна, навчальна. Пісня українська з давнього часу знаходиться під великим церковним впливом, і вона завжди веселить людське серце й потішає душу. І не тільки тішить душу, але й бадьорить її й підносить до Неба. Гарна пісня очищує й гартує нам духа.

І як це не дивно, а в нас є й такі, що міняють свою рідну величну українську пісню на чужу

тандиту. Чужі пісні не веселять нашого серця, не гріють його, не кличуть душі нашої до Неба, — бо нерідко мають і непристойний зміст.

Хто любить свій народ, хто любить свою рідну мову, той любить, шанує й береже й рідну пісню. Пісня — це душа народу, пісня — це щира розмова душі з серцем, і тому то рідна пісня така мила нашому серцю та нашій душі. Це особливо треба сказати про пісні, що наближуються до церковних, і мають великий вплив на нас.

Окремо треба сказати про наші українські колядки, що своєю величністю не мають собі рівних у світі. Яке сильне враження роблять вони на нас, як м'якнуть наші серця й душі при їх співі! Вони проймають нам серце й душу й керують їх уверх, — до Неба, до Бога. Колядки на Різдво додають величності й радості Святу, а в устах дітей наших вони бренять небесними піснями, які співали Анголи при народженні Христа, в святу ніч Різдвяну в Вифлеємі (Лука 2, 13—14).

Колядки любить, шанує й береже весь наш народ. Як побожна пісня, колядки ввійшли до Церкви, і сьогодні по всій широкій Україні, по всіх її святих Божих Храмах урочисто, велично й радісно лунають колядки на Божу славу та на втіху побожним людям. І не одна сльоза — рясна й гаряча матерня та непрошена батьківська — висохне на побожних обличчях при співах цих величних колядок! . . .

7. Бережімо свою рідну одіж.

І одіж належить до свого рідного, до того, що кожен мусить любити й берегти. Кожен народ має улюблену одіж, в якій він кохається, в яку він найрадніше вбирається. Свое рідне завжди веселить наше око, як рідна пісня веселить наше ухо, а всі разом веселять нашу душу. Христос зодягався завжди так, як зодягався Йоґо рідний народ.

А в нас часто люблять наші вбиратися в чужу одіж, і то тільки тому, що чужа вона, хоч вона й ока не веселить нам, і серця не гріє. Святе Письмо рішуче наказує нам берегти й свою рідну одіж. Господь устами Пророка Софонії (1,8) заповідає: “Покараю Я всіх, що вони зодягають одіж чужинну!”

То ж не кидаймо звичайної одіжі народу свого й не міняймо її на чужу! Світ Божий, як та лука широка, квітами покрита, — і кожна квітка хороша, і кожна зокрема веселить наше око й теллом вкриває наш душу. А всі разом вони становлять одну барвисту луку, Богові й людям на втіху.

Значення рідного одягу глибоко розумів Буковинський Митрополит Євген (Гакман), що жив у XIX столітті († 1873). Походив він з бідної української селянської родини. І коли відбувалася його інтронізація до його Катедрального Собору, зібралося багато панства, й усі вітали його. Підвели до Митрополита й його

стареньку матір, але перебрану в панську одіж. Митрополит не дав їй благословення й сказав: “Це не моя мати . . . Моя мати вбога, й зодягається по-українському”. . . І мусіли передягнути стару матір в українське, і тоді Митрополит радісно лізнав її й поблагословив . . .

Отож, бережімо всі свою рідну одіж! Кожна людина найкраще виглядає тільки в своїй рідній одіжі, що завжди для нас гарна, бо гарна одіж — то та, до якої звикаємо ми й звикає народ.

8. Горе зрадникам свого рідного!

І де б ми не знаходились, — чи то вдома, чи на чужині, чи в Канаді, — ми мусимо скрізь свято зберігати все своє рідне, обов'язані не цуратися нічого свого. “І чужого научайтесь, свого не цурайтесь”, як казав Тарас Шевченко. Особливо на чужині, або в оточенні чужих легко забувати своє рідне, але це забуття — то вже зрада. Згадування свого рідного на чужині завжди бадьорить духа, тішить серце й відсвіжує всю людську істоту.

Емігранти, а надто вигнанці з рідного краю, що мусіли жити на чужині, найбільше бадьорили свого духа береженням рідних звичаїв. Різдвяні колядки та Великодні звичаї надавали вигнанцям з Рідного Краю духового гарту та бадьорості духа, а це приносило їм силу терпіти холодну чужу чужанину, й давало їм міць не

забувати про рідне.

Старі гебреї ніколи не забували свого рідного Єрусалиму, навіть у тяжкій Вавилонській неволі, про що склали славного й величного 136-го Псалма:

Над річками Вавилонськими,
Там ми сиділи та й плакали,
Коли згадували про Сіона . . .
...Якщо забуду про тебе, Єрусалиме, —
Хай забуде за мене десниця моя!
Нехай мій язик до мого піднебіння при-
липне,

Якщо я не буду тебе пам'ятати,
Якщо Єрусалима я не піднесу
Над найвищу веселість свою! . . .

Отак і ми мусимо завжди пам'ятати про свого Єрусалима, — про свій рідний край та про все своє рідне. Ми обов'язані про все рідне пам'ятати, як про найбільше й найсвятіше в нашому житті, бо хто його позбавиться, той позбавляється душі своєї й стає людиною бездушною та безвартісною.

Зрадники свого народу завжди нещасливі, порожні люди, бо вони ніколи не мають спокійного сумління. Зрада рідного ходить за ними, як та тінь, не позоставляючи їх у спокої ані на хвилину, не даючи їм душевного відпочинку ніколи. Серце їхне сохне, душа черствіє та в'яне, — і щастя відлітає від них. Такі зрадники

рідного надто сильно відчувають свою духову порожнечу на Святих, коли особливо ясною стає їхня зрада. Таких зрадників люди не поважають, відвертаються від них, як від невартих пошани. І життя їм стає вже на цьому світі правдивим пеклом . . .

Хто зрадив свою батьківську Віру й батьківську Церкву, той цілі довгі віки буде тяжко каратися сумлінням своїм, а Бог і люди цієї зради йому не забудуть на віки віків. До двадцятого коліна зрада буде мститися на зраднику, безперестанно буде висіти над ним караючим мечем, буде гнати його з місця на місце, аж поки зрадник не схаменеться й не повернеться до своєї попередньої Віри та Церкви! . . .

Біймося ж цієї духової порожнечі, що вбиває зрадника й відбирає від нього образа та подобу Божу! . . .

Народ, що легко кидає своє й пристає до чужого, ніколи сильним не буде, бо він свого. віками набутого, цурається, а нового чужого не сприймає вповні. Він хитається від свого старого до чужого нового, а це робить його хитким та несталим. З таким народом ніхто не рахується, такого народу ніхто не поважає, і він не має ґрунту, на якому міг би сильно зацепитися, рости й розвиватися.

Бо все рідне — це головна основа, це той родючий ґрунт, на якому кожна людина міцно й вільно стоїть, росте й зміцнюється.

Своє рідне складається з окремих маленьких частин: якийсь звичай, сам по собі ніби й дрібний, пісня, одежа, мова й т. ін. Кожна окрема частинка сама по собі ніби й мала, але вона сотнями ниток пов'язана одна з однією. Ось чому, коли хтось зрікається чогось одного, ніби й малого, той уже тим самим починає зраджувати й своєму народові. Так у нашій тілі хвороба найменшого органу вкінці псує все тіло. Ось тому не вільно зрікатися ані найменшої рисочки з свого рідного, бо коли лапка зав'язла, то й пташка пропаде!

Український народ у своїй масі не раз виявляв велику силу в обороні свого рідного. Рок 1582-го папа Григорій XIII запровадив нового календаря, нового стиля, й наказав, щоб по 4 жовтня йшло не 5, а 15 жовтня. Польща відразу це виконала, й кинулась на український народ, щоб він приймав нового календаря. Український народ однодушно став проти нього, — і святкує аж до сьогоднішнього дня Свята за своїм стародавнім календарем.

Треба нам іти за наукою Христа, що сказав: "Я не руйнувати Закона прийшов, а доповнити" (Матвій 5,17). Не руйнуймо ж і ми своїх стародавніх законів, цебто звичаїв свого народу, але доповняймо їх, коли треба, щоб вони, на рідному ґрунті, зростали на краще, — і в цьому буде природний розвиток (еволюція) їх. Цебто, бережімо, любімо й шануймо все своє рідне, як Закон нашого народу!

Оце Закон нашого народу, — його рідні звичаї, його найсвятіші святощі, Закон, якого Христос завіщав нам любити та берегти. Народ без свого Закону, цебто без своїх рідних звичаїв, обречений на загибель: "Проклятий народ, що не знає Закону!" (Ів. 7,49).

Знаймо ж усі свій Закон, цебто все своє рідне українське — і не підпадемо прокляттю! Про такого народа співає Пророк Давид у 111 Псалмі:

Блаженний той муж, що боїться він
Господа,

Що заповіді Його любить!
Буде сильне насіння його на землі,
Буде поблагословений рід безневинних!
Слава й достаток у домі його,
А правда його пробуває навіки!
І навіки він не захитається,
В вічній пам'яті праведний буде!

В XVI — XVII століттях ті, що служили татарам, звалися **тумами**, і з часом цих зрадників-тумів ставало в нас все більше та більше. Туми руйнували Україну й ставали їй юдами. Вони вірно служили татарам, полякам, москалям, туркам, але не Україні. Туми були слухняні й старанні під рукою кожного чужака-пана, але не під рукою українця: в себе були вони руйніниками. Ось такі туми не вивелися в нас ще й досі, і вони сильно руйнують наше життя, як

це було, скажемо, на Волині за польської займанщини, коли тамошні туми під плащиком українства робили шкідливу Україні роботу. Зрада—найбільший гріх супроти свого народу, і весь народ мусить пильнувати, щоб до останку вивести тумів із свого оточення. Сам Христос наказав: “Стережіться фальшивих пророків, що приходять до вас ув одежі овечій, а всередині — хижі вовки!” (Мт. 7,15).

Як достойно тримати себе серед ворогів, показує стародавня гебрейська легенда:

Колись гебрейців до неволі
Погнано в гордий Вавилон,
Пішли й царі на ласку долі,
І занімів Святий Сіон.

Й вони над річками чужими
Сиділи й плакали всі в тузі,
Пророки ж співами журними
Були з народом у супрузі.

Й лилася тужно пісня в горі
За втрачені ясні свободи,
І в сльозах слухали їх зорі,
Й шептались млосьно тихі води.

Найтяжчий сум — то сум за волю,
Коли криваво серце плаче,
Коли душа вмирає з болю,
І слово губиться гаряче.

Й Пророки тужно душу рвали,
Крик серця нісся до Єгови:
“Хіба не вонні наші хвали,
Що Ти забув Свої нам мови?”

Й усе заслухалось навколо,
Спинились в річці сині хвилі . . .
Та низько всім хилилось чоло,
Й співають Пророки вже невсилі . . .

Й на вербах тихих та плакучих
Чуйні повісили бандури,
І в мріях болізно пахучих
Шугали на Сіонські мури. . .

Аж ось надходить їх сторожа,
Пророча пісня й їх схопила:
“Заграйте й нам, золото Божа,
Якщо не хочете на вила!”

І тихо стало в чистім полі,
В Пророків серце рветься з муки:
“Заграти ворогу в неволі?
Нехай вкоротить Бог нам руки!” . . .

Й Пророки шепчуться в нараді,
Говорять очі замість слова,
Чекає ворог лютий в зваді,
Та пісня славна вже готова:

Один по одному Пророки
Собі враз пальці відтинали:
Не втішаться від гри жорстокі
Кати трипрокляті, шакалі!

І крикнули Пророки в тузі:
“Та як же можуть грати безпалі!”
І руки витягли в печалі,
А люд завмер в грізній напрузі...

І кров свята із ран стікала,
І землю багряно кропила,
Й росли гебреям горді крила,
Втекти з липких тенет Ваала...

А з неба моргали їм зорі
І йшли купатись в тихі води,
Й не втратив честі люд у горі,
Й цвіла надія до свободи! . . .

Уміймо ж берегти все своє рідне й достойно
себе тримати й серед чужинців!

НЕПЕРІОДИЧНЕ ВИДАВНИЦТВО
“НАША КУЛЬТУРА”

під головним проводом Митрополита Іларіона випускає книжки з ділянки української культури, історії, мови та красного письменства. Щомісяця буде виходити одна чи дві книжки по найдешевшій ціні. Початкова передплата два долляри. Просимо виписувати оці праці Митрополита Іларіона, що досі вийшли:

1. Туми, поема, 20 центів.
2. Політична діяльність Богдана Хмельницького, історична розвідка, 75 центів.
3. Недоспівана пісня (Богдан Хмельницький), поема, \$1.25.
4. Бережімо все своє рідне! 20 центів.
5. Приєднання Церкви Української до Московської в 1686 році, 30 центів.
При “Нашій Культурі” видається народно-християнський місячник “Слово Істини”, по 20 центів число або \$2.50 річно.
Адреса Видавництва:

“Nasha Kultura”, 925 Alfred Ave,
Winnipeg, Man., Canada.

Закликаємо все українське Громадянство до масової передплати цього корисного видання.

БЕРЕЖІМО ВСЕ СВОЄ РІДНЕ.

Зміст.

Сторінки:

1. Бережімо всі свої рідні звичаї ..... 3— 6
  2. Бережімо свою Віру й Церкву ..... 6—10
  3. Любімо свій рідний народ .....10—12
  4. Любімо свою рідну землю .....12—13
  5. Бережімо свою рідну мову .....13—18
  6. Бережімо свої рідні пісні .....18—19
  7. Бережімо свою рідну одержу .....20—21
  8. Горе зрадникам свого рідного! .....21—28
-